

ISAÍAS

Introducción

Tupana puráka'alo ja'apátajeri Isaías i'imakeri pajimila Jerusalén e. Tupana kemakeri rijló nakaje nakú, rejomi ra'apátake riyukuna Israel lakénami nakiyánajlo. Rimaké najló meke ri'imajika chapú najló, unkale nema'alá Tupana ja'apiyá. Rilana'aké kaja Ripuráka'alo nakiyana i'imajika. Riká penájemi yuró re jo'ó kaja wajló. Ocho cientos jarechí Jesucristo i'imaká piyá eja'awá chu i'imaká wakajé, Isaías keño'ó riyukuna nakiyana lana'akana.

Isaías kemari mékeka rikeño'oká Tupana Puráka'alo ja'apátajeri i'imakana yukuna marí

6 ¹We'emakana Uzías michú taka'aká i'imaká wakajé, nomá Tupana yá'ako rapukuna, je'echú yenú wani i'imakare chu. Ra'arumaká, riwajlé chu akúwa'akaro, mano'otá riñakaré ri'imakare chu. ²Eyá richawa ke ajopana rijwa'atéjena i'imaká kera'athani ke. Pajluwa kuwá'ata kele nayuphé i'imaká nanakuwá. Iyamá nayuphé aú napára'a najimá, iyamá aú kaja napára'a ne'emá, eyá apú iyamá aú najá. ³Neká kemaño pajlokaka:

“Palá la'ajeri, palá la'ajeri,
palá la'ajeri Tupana.
Paminá wani riká,
piyukeja la'ajeri kaja
riká.

Piyuke eja'awá chuwá
ripalacha”,
ke nemaká pajlokaka.

⁴Ilé ke nanúrupi mejé
jema'akó, rejéchami Tupana

ñakaré numaná ñaka'atako, wa'até ke ija i'imaká piyukeja riñakaré chuwa. ⁵Raú nu'ujnatá nupéchuwa: “Meke chapú wani nula'ajika chuwaka. Chuwa nutaka'ajika, nomíchakale palá wani wawakára'ajeri Tupana. Piyuke wani we'epika nakaje la'akana riká. ¿Eyá nata nuká, nomákaloje riká penaje? Pu'umaré pura'ajero nuká. Ñaké kaja ajopana ina'ukena, nu'umakárena wa'até, pura'akó pu'umaré nakaje nakú”.

⁶Rejéchami pajluwaja, kera'athani ke i'imakaño nakiyana, ajari nu'umaká ejo. Kerápela patajona i'imá rikapi, raú rijña'a kerápela altar nakiyá. ⁷Riká aú rijapa nunuma nakú, e rimá nojló:

“Piyaka'o, marí kerápela aú nujápicha piture.

Kaja nukí'ichá piliyá pu'umaré pila'akare.

Kaja Tupana amicha pichaje, pu'umaré pila'akare liyá”.

⁸Rejomi noma'aká Tupana kemaká:

“¿Na chi nuwakára'aje?

¿Na ka'ajná ja'apátajeri wapuráka'alo yukuna ajopánajlo?”

Raú numá nojló:

“Maare nuká, piwakára'a nuká”.

⁹Raú rimá nojló:

“Pi'ijná chuwa, pimá piyuke ina'ukénajlo:

Jema'ajejla riyukuna,

e'iyonaja unká iwe'epílaje meke kemakánaka ri'imajika.

Amájejla piyukeja nakaje,

e'iyonaja unká iwe'epílaje meke kemakánaka riká.

¹⁰Pikechíra'a napechu, pitá kaja ne'ejwí, nema'aká piyá riyukuna.

Papára'a kaja nejlú, namaka piyá nakaje nula'ajíkare,

nawe'epika piyá meke kemakánaka riká,

napajno'otaka piyá napéchuwa pu'umaré nala'akare liyá nuká

ejo, nulamá'ataka piyá napechu najló”,

ke rimaká nojló.^a

¹¹Raú numá nojló:

“Tupana, ¿meketana júpika ri'imajika najló ñaké?”

Rimá nojló:

“Piyuke marí pajimila yuríjiko kajya'atákeja.

Unká na i'imalaje rinaku, unká kaja nañakaré i'imalaje,

kaja piyuke desierto ke ri'imajika ejená.

¹²Tupana ka'ajeri nate'eré naliyá.

Meñaru wani nate'eré i'imajika rejomi.

¹³ Apala nanakiyánaja kalé i'imajeño re,
e'iyonaja neká kaja kapichájeño.
A'awaná i'ikakejami ke ne'emajika, ri'ilámija kalé yuréjero".
(Eyá ri'ilami keja rile'ejena ina'ukena keño'ojé piño wajé ke
i'imakana.)

**Nawakára'ajeri motho'ojika yukuna
ri'imá najló marí ke i'imaká**

9 ¹ Paineke chiyó Tupana la'arí rijluwa mapéjari keja Galilea te'eré Zabulón, eyá Neftalí, kele i'imakare e'iyá. A'ajná ño'ojó chami unká ñaké kalé ri'imajika najló, Tupana la'ajíkale neká palá rewá. Rejomi kajrú ina'ukena pechu i'imajika palá nate'eré nakú. Ajopana te'eré to'oró juni jalomi, Mediterráneo rií, eyá ají ke Jordán pa'anojo pitá ejená. Reyájena jema'ajeño kaja palá Tupana la'ajíkare Zabulón, eyá Neftalí, kele te'eré nakú yukuna. Yenojo Galilea te'eré nakú ajopana ina'ukena i'imaño, unká we'epílaño Tupana nakojé. Jema'ajeño kaja mékeka Tupana la'aká Zabulón, eyá Neftalí te'eré nakú.

² Kalajeruni chuwa i'imakaño, ke kaja rewájena i'imajika.
Neká penájemina amájeño kajrú mejáma'atani pataká nachá,
ne'emaká piyá kalajeruni chu.^b

³ Tupana, piká la'ajé pu'ují wani napechu.
Pu'ují kaja napechu i'imajika pinaku.
Pu'ují wani ina'uké pechu,
kajrú nakaje nejátakare icha ña'akana wakajé,
ke kaja napechu i'imajika.
Ñaké kaja napechu pu'ují,
natamáka'atakachu nakaje kawemí nojé pajlokaka wakajé.
Napechu i'imaká palá riwakajé ejé,
ke kaja napechu i'imajika palá pila'ajíkare neká nakú.

⁴ Pu'ují napechu i'imajika pinaku,
pácho'otajikale neká wakára'año najápaka najló mapeja liyá.
Chapú nala'ajika neká, raú ujwí wani napechu i'imajika.
Tejmuji nawakára'ajika nala'aká nakaje.
Ilé kaje chiyá pi'imataje neká, raú pu'ují napechu i'imajika
pinaku.
Júpimi ke Madián eyájena la'ajika neká chapú i'imajika.
Pikapichátaka ne'emaká wakajé, pu'ují napechu i'imaká.
Ñaké kaja napechu i'imajika piño,

pi'imatájika ee neká chapú nala'ajeño liyá.

⁵ Eyá suráana ji'ima'ulami, nañaajíkarono chu nanaku, piyuke na'arumakami, nérami i'imakare e'iyá, kaje maká pikapichátaje kera'athani aú.

⁶ Ilé ke ri'imajika najló, pajluwaja keráko'opa motho'ojíkale maare we'iyá.

Tupana a'ajeri wajló Ri'irí, ri'imakáloje wawakára'ajeri penaje.

Marí ke na'ajika rií:

“Piyukeja wani nakaje nakú péchuri.

Tupana, unká na kalé chá'atakare.

Wara'apá, matajnako i'imakare.

Palá i'imakaño pajwa'atéchaka wakára'ajeri”,

ke na'ajika rií.

⁷ David michú apumí chojé riyurejo wawakára'ajeri penaje. Piyukeja ajopana te'eré eyájena, ajopana te'eré eyájena ke, wakára'ajeri penaje ri'imajika.

Eyá ñakeja wani rijwa'atéjena pechu i'imajika palá panakuwáaka.

Ñakeja wani ri'imajika rile'ejena ina'ukena wakára'ajeri, unká na kalé ka'ajeri riká richiyá.

Palani puráka'aloji chuwá waja rila'ajé nakaje, unká na kalé rila'ajé apo'ojó.

Riwakajé, eyá a'ajná ño'ojó, ñakeja rila'ajika palá wani.

Ilé ke Paminá wani la'aká palá nojé nakaje.

We'epiri piyukeja nakaje la'akana nakojé,

rila'ajé ina'uké palá, íki'ija riwátakale neká.

11 ¹ Jesé i'imari David jara'apá.

Riká David lakénami e'iyayá, pajluwa keráko'opa motho'ojeri, ri'imakáloje piyukeja wani wakára'ajeri penaje.

² Ñakeja wani Tupana Pechu i'imajika re'iyá.

Ra'ajé kaja rijló péchui, ri'imakáloje kapechuni wani penaje, riwe'epíkaloje raú piyuke nakaje nakojé penaje.

Riwe'epeje kaja palá rijwa'atéjena wakára'akana.

Riwe'epeje nakaje la'akana Tupana wátaka ke.

Palá wani riphájika Tupana ja'apí.

³ Riwe'epeje mékajenaka ina'uकेka neká;

unká rimalaje mapeja ina'uké nakú

mékajenaka neká namákana aú ja.

Unká kaja rimalaje na nakú: “Marí kajena neká”, ke, nawajákana nakú.

- 4 Unká na a'alárena ñathé, ñathé ra'ajé,
 ajopana la'aká piyá neká chapú.
 Rimaje kaja mékeka rijló nakaje nala'ajíkare i'imajika:
 palani ka'ajná, unká paala ka'ajná.
 Ripura'ajó kaja kamu'ují la'akaño chaya,
 ajopana la'aká piyá neká nawátaka ke,
 pajimato nala'akáloje ina'uké nakú palá rewá penaje.
 Ripuráka'alo aú ja riwajaje
 la'año chapú ajopana ina'ukena, raú kaja rikapichátaje unká
 ina'ukélaruna.
- 5 Palá kaja riwe'epíjika ritukumó mékeka ina'uké wakára'akana
 kewákaje puráka'alo chuwa.
 Ñakeja wani rila'ajika ina'uké nakú palá.

Meke nakaje i'imajika a'ajná ño'ojó chami yukuna mari

- 6 Riwakajé kaja mana'ija juwálake kaje i'imajika oveja i'irí
 wa'até, palá napechu i'imajika panakuwáaka.
 Eyá yawi, eja'awá e'iyowaje,
 watána'ajeri mana'ija kawayá pirakana i'irí awa'á.
 Riwakajé kaja mana'ija jema pirakana i'irí tawá'ajiko león
 awa'á;
 mana'ija najñájika na'ajnewá pawa'áchaka.
 Mana'ikena ne'emajika riwakajé,
 mapeja yuwají kamu'ujini chira'átajika neká riwátajika ewá.
- 7 Palá jema pirakana i'imajika oso wa'até.
 Eyá nayani i'imajíkaño, watána'ajeño mana'ija pawa'áchaka.
 Riwakajé león ajñájeri kaja jimichi,
 jema pirakana ajñaka riká ke.
- 8 Mana'ija kaja yuwají kátajiko jeí awa'á,
 unká rajma'alaje riká.
 Rarúka'ajejla riyáthe'ela jeí ñakaré chojé,
 e'iyonaja unká rajma'alaje riká.
- 9 Tupana le'ejé ipuré nakú unká na i'imalaje
 wátari nala'akana chapú rewá.
 Ilé ke ri'imajika riwakajé, piyukeja wani ina'ukena,
 ajopana te'eré nakuwá, ajopana te'eré nakuwá ke, jema'ajeño
 Tupana ja'apiyá.
- 10 Riwakajé pajluwaja Jesé lakénami amátaje
 ajopana te'eré eyájena wakára'ajeño,
 raú ne'ejnajé rite'eré ejo ramaje.
 Palá wani rapukuna ri'imajíkare chu i'imajika.

Palá Tupana la'ajika ina'uké wakajé nataneje marí ke

- 12** ¹Riwakajé pimaje marí ke:
 “Palá wani pila'aká nuká, Tupana.
 Yurí pi'imaká nujwa'até i'imaká,
 e'iyonaja kaja chuwa piyuchá ja'apá piliyá,
 raú kaja pipala'atá nojló nupechu.
²Tupana i'imatari nuká kapichákajo liyá,
 ñakele kaphí nupechu richojé.
 Unká na piyá nukero'oló.
 Riká mejñátari nuká.
 Riká la'arí peyajwé nuká, nutejmu' i'imakáloje penaje.
 Ñakele nu'umatájeri wani riká”.
- ³Makajreni wani iná núrupi i'imakachu,
 pu'ují iná pechu la'akó iná i'iraká aú juni.
 Pu'ují ipechu ke imakajla Tupánajlo,
 ri'imatákalaje iká kapichákajo liyá penaje.
⁴Tupana i'imatájika iká kapichákajo liyá ejéchami,
 imájika marí ke:
⁵“Ataní Tupánajlo, rila'akale ijló kajrú wani nakaje.
 Ajla piyuke ina'ukena, eja'awá chu i'imakaño,
 jema'ajla riyukuna”.
- ⁶Sión eyájenajlo numá:
 “Awíyo'o kaphí, pu'ují ipechu i'imakale.
 Re Tupana, unká la'alá pu'uwaré,
 Israel lakénami pechu i'imakare chojé kaphí i'imakale ijwa'até
 re.
 Ijwa'até me'etení Tupana, kajrú wani la'aká nakaje”.

Palá Tupana pura'akó nanaku

- 40** ¹Tupana, ipechu i'imakare chojé kaphí, kemari marí ke:
 “Ipala'atá nule'ejena ina'ukena pechu.
²Ipura'ó palá ipechu ke, Jerusalén eyájena wa'até.
 Imá najló: ‘Kaja chuwa mapeja ajopánajlo jápakana tajno' ijló’, ke.
 Kaja na'á pu'uwaré nala'akare wemí.
 Kaja nuwajá neká piyuke nakaje nala'akare pu'uwaré pachá”.
- ³Nema'ajé pajluwaja ina'uké awíyo'oka desierto chu:
⁴“Chuwa ipala'atá ipéchuwa palá, wawakára'ajeri pe.
 Ipajno'otá kaja ipéchuwa Tupana ejo, pu'uwaré ila'akare liyá”.^c

- 5 Ilé ke ila'ajika ee, Tupana ya'atájeri rikó ijló palá wani.
Piyuke ina'ukena amaje ñaké riká.
Kaja rikoja Tupana kemaká rinaku ñaké.
- 6 Nema'ajé kaja pajluwaja kemaká: “Pawíyo'o”, ke.
Raú numá rijló: “¿Meke chi numájika nowíyo'oko?”
Marí ke pimájika: “Jimichi keja piyuke ina'uké i'imajika,
unká ne'emalaje júpija.
A'awaná iwí, phu'uteni chuwá i'imakare, ke neká.
Riká ña'arí panaku meketánaja,
keja kaja najña'ajika panaku”.
- 7-8 Mapeja Tupana meríya'ataka jimichi,
a'awaná iwí kaje maká,
riwakára'akale karená apho'oká re'iyajé.
Ñakele kewaka, jimichi keja piyukeja ina'ukena Tupánajlo.
Piyukeja jimichi meríya'ako, ñaké kaja a'awaná iwí,
rejomi kaja unká na i'imalá.
Eyá unká ñaké kalé Tupana, kaphí wapechu i'imakare chojé,
puráka'alo. Ñakeja wani Ripuráka'alo i'imajika matajnako.
- 25 Tupana, unká la'alá pu'uaré, kemari:
“¿Na nakú chi imajla, imakáloje nunaku: ‘Rejenowaja riká
nujwa'até’, ke?
Unká na i'imalajla nuká ke,
kajrú wani nula'akale nakaje.
- 26 Iyaka'o je'echú chaje,
amá mékeka piyukeja nakaje re'iyowá i'imakare.
¿Na keño'ótari piyukeja wani nakaje je'echú chu i'imakare?
Nuká kalé keño'ótari ri'imaká.
Rejomi nutamáka'ata iwijrina palá
pajluwano, pajluwano ke.
Eyá no'ó kaja neí pajluwano ke nanakojó.
Nuká waja la'arí piyuke ñaké.
Kajrú wani nuwe'epíkale nakaje la'akana,
unká kaja nuyurila nanakiyana kapichako.
- 27 Israel, Jacob lakénami, ¿naje akha'á piyukeja nakaje maná?
¿Naje imá nunaku?:
‘Chuwa unká Tupana a'alá rinakojó chapú kaje yajwé
wamákare.
Kaja unká ra'alá rinakojó weká’ ”,
ke Tupana kemaká.
- 28 Unká ka'ajná jema'alá riyukuna.
Riká Tupana, ñakeja wani i'imajika,

- keño'ótari piyukeja wani nakaje i'imaká,
unká wo i'ijnalá, rila'akachu nakaje, unká kaja raya'aló.
Kajrú wani péchuri riká.
- 29 Ra'á tejmuji kaja jaya'akáñojlo.
Rila'á kiñaja jaya'akáño pechu kaphí,
natejmu i'imakáloje piño raú penaje.
- 30 Walijímakana i'imakaño jaya'año kaja, nawó i'ijná kaja.
Katejmúruna wani i'imakaño wa'ató
ja'año te'erí jimaje natejmu tajnákochu.
- 31 Eyá kaphí Tupana chojé péchuruna,
tejmu i'imajeri ñakeja wani.
Perina, katejmúruna, unká jaya'alaño,
ajraño yenuwa, ke kaja ne'emajika.
Jecho'okajo nakú ne'emajé, e'iyonaja unká naya'alajo.
Ja'apákaje nakú ne'emajé, e'iyonaja unká nawó i'ijnalaje,
Tupana a'ajíkale najló wajé tejmuji.

Tupana wa'até jápajeri yukuna marí

42 ¹Marí ke Tupana kemaká pajluwa rijwa'até jápajeri
nakú:

“Nojló nakaje la'ajerí riká.

Ajopana e'iyayá nu'uwapá nujuwa ri'imaká.

Íki'ija nuwátakare riká.

Pu'ují kaja nupechu rinaku.

Rijló no'ojé nupechu.

Palá nula'akare ina'uké nakú yukuna ri'imajé piyuke
ina'ukénajlo:

ajopana, ajopana te'eré eyájenajlo ke.

2 Unká rakha'ákalajo ajopana wa'até;

unká kaja rawíyo'olaje najló.

3 Ra'ajé chapú kaje yajwé amájeño ñathé,

ra'ajé kaja ujwí péchuruna ñathé.

Ilé ke rila'ajika, palá la'ajeño wakára'ajeri ri'imajíkale.

Rejomi unká pu'uaré la'akaná i'imalaje.

4 Unká riwatána'alaje, unká kaja ripechu la'alajo ujwí,
a'ajná piyukeja ina'ukena i'imajika palá pajwa'atéchaka,
reyá a'ajná ño'ojó.

Piyukeja ina'ukena, eja'awá chu i'imakaño,
a'ajeño kaja nanakojé ripuráka'alo”.

5 Tupana keño'ótari je'echú,

ri'imakáloje piyuke eja'awá chawa penaje.

Rikeño'ota kaja te'erí, piyuke nakaje iphákare re'iyayá wa'ató.
Ra'á kaja kajmuchaji, tejmuji wa'até ina'ukejlo,
eja'awá rikeño'ótakare chu i'imakáñojlo.

Riká penájemi kemari marí ke rijwa'até jápajeriilo:

6 “Nuká, Tupana, i'iwapari pi'imaká nujuwa,
pi'imakáloje ina'uké i'imatájeri,
pipalamane ne'emakóloje kapichákajo liyá penaje.
No'ojé piká, pi'imakáloje palá ina'uké wa'até.
Pipalamane ina'uké we'epéjeño mékajeka nuká.

7 Nuwata pa'aká ina'uké mejlurúnajlo amákaje.
Pácho'otaje kaja ina'uké, ina'uké wajákelana,
kalajeruni i'imakare chu chiyá.

8 Nukaja kalé i'imajeri ina'uké wakára'ajeri wani.
Ñakele unká nuyurílaje napura'akó ajopana chi'inárikana
nakú, napura'akó nunaku ke kaja.
Unká kaja nuyurílaje nephaka nakaje jenami ja'apí nopumí
chojé.

9 Amá chuwa mékeka nakaje,
numakare nakú júpimi i'imaká jácho'oko,
numakare rinaku i'imaká chuwá.
Ñakele chuwa numájika piño ijlo waje nakaje nakú.
Kaja nu'umá ijlo riyukuna,
iwe'epíkaloje rinakojé unká chiyó ri'imá ñaké”,

ke Tupana kemaká rijwa'até jápajeri nakú.

Nakaje jenami, ina'uké iphákare ja'apí, yukuna marí

44 ⁹Piyukeja neká la'año nakajena jenami, nephákaloje
ra'apí penaje, unká wemí i'imalá na penaje. Unká kaja na
penaje kalé nakaje jenami nala'akare, kajrú nawátakare. Piyukeja
la'año napéchuwa pu'ují nakaje jenami nala'akárejlo, i'imaño
mejluruna keja. Kaja mapechúruna ke wani nala'aká nekó raú.
“Unká napechu i'imalá”, ke Tupana pechu nanaku. ¹⁰Puwícha'ari
nakajena jenami, nephákaloje ra'apí, iná iphaka iná chi'inárikana
ja'apí ke kaja, kapichátari mapeja wani rila'ejé we'echú ka'alá
rila'akana nakú. ¹¹Piyukeja la'año pu'ují napéchuwa nakaje
jenami nala'akárejlo, la'año nekó ina'uké mapechúruna ke wani.
Ina'uké, weká keja kaja neká, la'año nakaje jenami, nephákaloje
ra'apí penaje. Nawá'akela ajopana ina'ukena jimaje neká,
nemakáloje nanaku mékajenaka neká, mapeja wani ne'emakajla
rejéchami. Kajrú kaja nakurúkajikajla, nawakára'ajikale
nawajákana.

¹²Wawe'epí mékeka pejru'uwá nakú jápajeri jápaka pejru'uwá nakú. Paineke rijña'á rikápojo pejru'uwá jawátajona. Rejomi rila'á pejru'uwá, rijápakare nakú, ima'á kerápela chaje. Riwe'epika palani riká ejéchami, rijña'aká martillo rawátajona wa'até. Rejomi rikeño'ó nakaje jenami la'akana. Kajrú wani ra'aká ritejmuwa, rila'akáloje riká penaje. Ñakele unkachu pejru'uwá nakú jápajeri ajñala ra'ajnewá palá, kiñaja ritejmú tajnako. Eyá unkachu ri'iralá juni, kiñaja raya'akó. Ke pejru'uwá nakú jápajeri la'aká nachi'inárikana jenami najló.

¹³Eyá palá kaja wawe'epika mékeka a'awaná nakú jápajeri jápaka a'awaná nakú. Paineke rijña'á palá a'awaná, rijápakare nakú jená, rená ña'ajona aú. Rejomi rilana'á rinaku kalá aú, kecha makapúkuchini lana'ajona aú rilana'á riká piyuke rawátajika riká ewá. Rejomi rikeño'ó rinaku jápakana. Palá rila'aká ina'uké jenami; palá ramako, ina'uké ke kaja. Riñapátakaja rila'akana ejomi, riyá'ata riká nawakáka'alo ñakarelana chojé, nala'akare chu pu'ují napéchuwa rinaku. Ke a'awaná nakú jápajeri la'aká nachi'inárikana jenami najló.

¹⁴Eyá apú ka'ajná ejátari palá nojé a'awaná. Riká tawá'aro kiñaja, juni ja'akole palá richaje. Raú júpichami re rijló kajrú a'awaná, ri'ikakáloje penaje. Rejomi rirá riká, rila'akáloje nakaje raú penaje. Riwátajika ee, rikulá apú a'awaná palá nojé, eja'awá e'iyowá i'imakare. Ramá riká palá, riwátaka ke chijleka, rejéchami ri'ikaká riká rijluwa. ¹⁵Riká a'awaná nakiyana najña'á, napho'otákaloje raú, na'anapakáloje raú penaje. Rinakiyánaja kaja ne'iyajena ña'año, ne'emátakaloje pan raú penaje. Eyá rikaja kaja a'awaná nakiyana ne'iyajena ña'año, nala'akáloje najluwa nachi'inárikana jenami. Rijimaje najláma'o, nephákale ra'apí.

¹⁶Rinakiyana aú kaja napho'otá, ne'emákaloje ri'imi richá penaje. Najña'á ri'imi nawátaka ejé, palá napechu raú. Na'anapá kaja kera'athani awa'á, nemá rinaku: “Meke palá wani wa'anapaká kera'athani awa'á. Palani nuká, kaja unká ipe'ení i'imalá nojló chuwa”. ¹⁷Eyá rikaja kaja a'awaná jepo'oná nakiyá nala'á najluwa nakaje jenami, nephákaloje ra'apí penaje. Rijló nemá: “Pi'imatá weká kapichákajo liyá, wachi'inárikana pi'imakale”.

¹⁸Ina'uké ilé ke la'ajeño unká we'epila nakaje nala'akare nakojé, raú mejluruna keja neká. Kamachá newíla'aru najló, raú unká méño'ojo nawe'epila naka kewaka. ¹⁹Unká kaja napechu i'imalá najluwa, nawe'epíkaloje palá nakaje nala'akare nakojé.

Ilé ke napechu i'imakale, unká nemalá: “Marí a'awaná nakiyana wajña'á i'imaká, wapho'otákaloje raú penaje. Rinakiyana aú ja kaja we'emata wajluwa pan, ri'imi wa'até, wajñákaloje penaje. Eyá repo'onami nakiyana aú ja kaja wala'á wajluwa wachi'inárikana jenami, wephákaloje ra'apí penaje”. Renami nala'akárejlo nala'á pu'ují napéchuwa, unká nemalá nakú: “A'awaná jepo'onámija ta kaji”, ke. ²⁰Wawe'epí kewaka unká na penaje kalé nakaje nala'akare. Iná ajñákela pailá iná a'ajnewá, unká ra'alajla iná e'iyajé. Keja kaja nakaje nala'akare. Mapeja wani nema'aká pajlakaje puráka'aloji ja'apiyá, ñakele unká ilé kajena i'imalajo kapichákajo liyá. Unká naliyá i'imalá, nawe'epíkaloje nakaje jenami nakapi i'imakare, unká iná chí'inárikana kalé riká.

**Tupana wa'até jápajeri amájika chapú
kaje yajwé yukuna marí**

52 ¹³Nakaje nujwa'até jápajeri la'ajíkare jácho'oyo palá rijló, raú nuyureje ri'imaká ajopana chaje wani.

¹⁴ Kajrú ina'ukena wo ka'ajiko rijwa'até, namájikale riká apo'ojó wani, nala'ajika riká chapú wani ejomi. Rejéchami unká ramálajo ina'uké ke, kajrú wani naña'atájikale riká.

¹⁵ Piyuke ajopana te'eré, ajopana te'eré eyájena ke, pechu i'imajika rinaku: “Meke piyuke wani la'ajerí riká”, ke. Ne'emakánana amájika ee riká, unká nawe'epílaje meke rinaku kemakana, namájikale rila'aká nakaje, unká wani namálare kaje i'imaká. Nawe'epeje kaja nakaje, unká nawe'epílare kaje i'imaká, nakojé.

**Unká chiyó Tupana i'irí i'imá marí eja'awá
chu wakajé, Tupana i'imá ina'uké la'ajika
riká chapú yukuna. Riyukuna marí**

53 ¹ ¿Na la'ajé kewaka piyuke nakaje we'emajíkare najló yukuna?

¿Najlo chi Tupana a'á pu'uwaká, nakaje rikaja kalé we'epíkare la'akana?

² Nakaje ijí iphaka makajreni te'eré e'iyá, la'arí ra'apárewa ya'ajná te'erí e'iyajé, ke kaja Tupana wátaka rijwa'até jápajeri tawá'ako.

Ñaké kaja ramaka rijwa'até jápajeri la'ajika laka'apheji ina'uké wa'até.

Unká palani kalé ramákana i'imajika,
unká nawátala riká ramákana aú.

³ Nala'á riká unká ina'ukélari ke najluwa,
unká nawátala riká.

Kajrú wani ramájika chapú kaje yajwé, kewini yajwé wa'ató.
Kaja chapú kaje yajwé amákana a'á renó rinaku.
Marí ke ramájikale kajrú wani chapú kaje yajwé,
unká ina'uké wátala ramákana.

Kaja weká la'año riká wajluwa, unká ina'ukélari ke wani,
ñakele unká wa'alá wanakojó riká.

⁴ Chapú kaje wamákarejla yajwé rijña'a panaku wachaya,
wacháyaja kalé ramá piyukeja chapú kaje yajwé.

We'ejnatá wapéchuwa rinaku:

“Tupana wajari riká.

Riká wakára'ari nala'aká riká chapú,
rila'akáloje riká rijluwa mapéjari keja penaje”,
ke wapechu i'imaká rinaku.

⁵ E'iyonaja unká ñaké kalé ri'imaká rijló.

Pu'uaré wala'akare pachá, ramá kajrú wani chapú kaje yajwé.

Unkale wema'alá Tupana ja'apiyá,
Tupana wajari riká wapumí chojé.

Pu'uaré wala'akare pachá, kewí naña'atájika riká,
wapechu pala'akóloje Tupana wa'até raú penaje.

Ilé ke nala'ajika riká chapú,
we'emakóloje kapichákajo chiyá penaje.

⁶ Kapichájeño penájena weká piyukeja.

Ovéjana kapichako naminá liyá, ke kaja weká.

Kaja wapechu keja pajluwano, pajluwano ke,
wala'aká nakaje pu'uaré.

E'iyonaja Tupana waja Rí'irí wapumí chojé,
pu'uaré wala'akare pachá,
ramákoloje wachaje raú penaje.

⁷ Chapú wani nala'aká riká,

e'iyonaja kaja keja riyurika nala'aká riká chapú;

unká meke rimalá najló, manumarú kaja ri'imaká.

Oveja najña'aká, ke kaja najña'aká riká, nenókaloje riká
penaje.

Unká oveja i'irí wá'ala ralojlo

najña'aká aú riká rinókelana ejo.

Unká kaja riwá'ala ralojlo, napiro'okachu richijné.

Ñakeja kaja ri'imaká rijló.

Unká meke rimalá najló, chapú nala'aká riká wakajé.

⁸ Unká na pachá kalé nawá'a ri'imaká.

Unká na rila'alá pu'uwaré, nawajákaloje riká penaje.

Unká kaja na i'imalá, ripura'akóloje richaya penaje.

Unká na wo ka'aló rijwa'até, nala'aká aú riká chapú.

Nenó riká.

Nakapichata riká, pu'uwaré nujwa'atéjena la'akare chaya.^d

⁹ Rejomi nato'otá ritami támijimi ñakajelana chojé,

ajopana ina'ukena, pu'uwaré la'akaño michuna, tami awa'ajé.

Unká wani rila'alá pu'uwaré, e'iyonaja nala'á riká ñaké.

Unká kaja na wa'até kalé ripajlá.

¹⁰ Kaja keja Tupana wátaka ramaka chapú kaje yajwé.

Nenó riká, pu'uwaré ina'uké la'akare chaya.

Ñakele riyurí nala'aká riká chapú, piyukeja ina'ukena chaya.

Raú Tupana yurí ri'imaká matajnako,

ñakele riká amájeri rijwa'atéjena.

Ripalamane piyuke nakaje Tupana pechu nakú i'imakare

jácho'ojero palá.

¹¹ Kajrú wani ramaka chapú kaje yajwé,

rejomi palá Tupana pechu i'imajika rinaku.

Palá ripechu i'imajika, riwe'epíjikalé kaja kajrú rijwa'até

jápajeri i'imatájika ina'uké kapichákajo liyá.

Pu'uwaré nala'akare chaya rijña'á kajrú wani chapú kaje panaku.

¹² Ilé ke rila'akale palá, Tupana a'arí riká,

ri'imakáloje ajopana, palá la'ajeño wa'até.

Ajopana, chá'atajeño palá la'akaná aú wa'até ri'imajé,

riyuríkalé richó ajopánajlo, nenókalóje riká penaje.

“Ajopana, pu'uwaré la'ajeño, ke kaja riká”, ke napechu i'imaká rinaku.

E'iyonaja ilé ke rila'akare aú, rika'á kajrú ina'ukena nakiyá

pu'uwaré nala'akare.

Ripura'ó kaja Tupana wa'até pu'uwaré la'ajeño chaya.

A'akachi wani Tupana. Riyukuna marí

55

¹ Marí ke Tupana kemaká piyukeja ina'ukénajlo:

“Piyuke wátano juni i'irakánajlo numá: ‘Majó i'irichá juni’.

- Eyá unká liñeru i'imalárenajlo numá:
 ‘Majó, iji'ichá ijluwa trigo, ajñákaloje penaje.
 Majó iji'ichá kajmú kaje jalá, jema pirakana chu'uchure wa'até,
 unká riwemí i'imalaje ijló’.
- 2 ¿Naje chi ika'á mapeja wani iliñérute,
 unká a'ajnejí penaje kalé i'imakare nakojé?
 ¿Naje chi ika'á mapeja wani iliñérute nakaje,
 unká la'alá iná pechu pu'ují nakojé?
 Jema'á palá no'opiyá, raú ajñaje palá nojé a'ajnejí,
 po'omá nojé wani.
- 3 Majó i'ijná, a'á inakojó nupuráka'alo, raú i'imajé palá.
 Nupura'ajó ijwa'até nakaje nakojé, ri'imakáloje ñaké ijló penaje.
 Raú rácho'okoloje, numaká rinaku Davidjlo i'imaká ke,
 íki'ija nuwátakale ri'imaká.
- 6 Ñakele numá ijló: Ikulá nuká ipechu aú.
 Iwa'a kaja nojló, awa'á nu'umaká ketana.
- 7 Nuwata pu'uwaré la'ajerí pajno'otaka ripéchuwa
 pu'uwaré rila'akare liyá, rila'akáloje palá penaje.
 Nakaje ri'ijnatákare ripéchuwa nakú apo'ojó nuliyá,
 nuwata riyurika riliyó riká.
 Paminá nuká. Ipa'ó nuká ejo.
 Nuká we'epiri kamu'ují inaku.
 Wechi nomako ichaje pu'uwaré ila'akare liyá.
- 8-9 Unká nu'ujnatale nupéchuwa nakaje nakú,
 i'ijnataka ipéchuwa rinaku ke kaja.
 Apo'ojó nula'aká nakaje ila'akare liyá.
 Je'echú i'imaká te'erí chawa, ke kaja nupechu ipechu chawa.
 Ñaké kaja nakaje nula'akare i'imaká,
 nakaje ila'akare chaje”, ke Tupana kemaká.
- 10 “Juni, nieve wa'até, ja'aró je'echú chiyá marí te'erí nakojé.
 Rejomi unká ripa'aló piño kiñaja rapumí chuwá.
 Paineke rejata te'erí, raú nakaje icha ijí iphákalaje palá penaje.
 Riká tawá'aro palá, rejomi rarúka'a.
 Riká icha ijí i'imari piño ina'ukejlo,
 nejátakaloje riká apú ewá, apú ewá ke penaje.
 Richa nakiyana kaja najña'á najluwa, najñákaloje penaje.
 Riká penaje juni, nieve wa'até, ja'aró te'erí e'iyajé.
- 11 Ñaké kaja nupuráka'alo, numakare nakú ina'ukejlo.
 Paineke ina'uké jema'añó riká,
 raú nala'á nakaje nupechu nakú ri'imaká ke.
 Raú kaja nala'á nakaje, nuwakára'aka nala'aká ke.

Riká penaje nuyurí nupuráka'alo ina'ukejlo",
ke Tupana kemaká.

**Tupana wajari ina'uké, ripala'atá kaja
napechu. Riyukuna marí**

- 57** ¹⁴ Rejéchami Israel lakénami jema'ajika marí pura'akajo:
¹⁵ Tupana, ajopana chaje wani i'imaká, matajnako wani
i'imajika,
unká wani la'alá pu'uwaré, kemari rinakuwá marí ke:
“Yenú nopukuna, rewá unká pu'uwaré la'akaná i'imalá.
Re nuká, re kaja nuká kamu'ují la'akaño wa'até pechu
nanakuwá:
'Mapeja i'imakaño weká' ke, wa'até kaja nuká.
Eyá chapú kaje yajwé amájeño wa'até, re kaja nuká,
nula'akáloje napechu najló kaphí,
nawe'epíkaloje raú palá ne'emajika a'ajná ño'ojó chami.
- ¹⁶ Unká ñakeja wani kalé numájika nule'ejena ina'ukena nakú:
'Unká paala la'ajeño neká', ke.
Unká kaja nuyúcha'alajo nachá júpija wani.
Marí ke nula'akela neká, piyuke ina'uké,
nukeño'ótakarena, pechu la'akoja ujwí nuliya.
- ¹⁷ Nule'ejena ina'ukena, Israel lakénami, la'aká pachá pu'uwaré,
nuyúcha'o nachá meketánaja i'imaká.
Ilé ke nala'aká pachá nuwajá ne'emaká, rejomi nuyurí
ne'emaká.
Unká wani nema'aké no'opiyá i'imajika,
kaja napechu keja wani nala'ajika pu'uwaré nojé nakaje.
- ¹⁸ Kaja nomá meke la'ajéñoka,
e'iyonaja unká nuwajálaje neká kajrú wani.
Nulamá'ataje napechu.
No'ojé najló watána'akaje, napechu watána'akaloje palá penaje.
Nupala'ataje kamu'ují péchurunajlo napechu, napechu
i'imakáloje palá penaje.
- ¹⁹ E numaje piyukéjajlo:
Nuká la'ajeri nule'ejena ina'ukena pechu palá,
nakawíla'ako piyá na nakú.
Ke ri'imajika ya'ajnawa i'imakáñojlo, maárowa i'imakáñojlo
wa'ató.
Nupala'ataje nule'ejena ina'ukena pechu.
- ²⁰ Eyá unká ñaké kalé pu'uwaré la'ajéñojlo.
Juni jalomi kaja yoko'okajo i'imaká, keja neká.

- Unká juni jalomi i'imalá mana'ija,
 kaja yoko'okajo nakuja riká,
 raú riyokola aú rikojlo'ó pu'uaré nojé kajaka'apé riturenawa,
 raú pu'uaré nojé nakaje yuró re'iyowá.
 21 Ñaké kaja pu'uaré la'ajeño i'imaká eja'awá chu,
 unká ne'emalá palá”, ke Tupana kemaká nanaku.

**Meke Tupana wátaka ina'uké la'aká, ne'etakó
 na'ajné liyá wakajé, yukuna marí**

- 58** 1 E Tupana kemari piño nojló:
 “Pawíyo'o kaphí wani, pikero'oniño ñaké awíyo'okana
 piyá,
 rimejé jema'akóloje luwiluwí mejé ke kaja.
 Pakha'á kaja nule'ejena ina'ukena pu'uaré nala'akare chona.
 2 We'echú ka'alá keja ne'ejnataka napéchuwa nunaku.
 Eyá pu'ují kaja napechu,
 nawe'epíkale palá nakaje nuwátakare nala'aká nakojé.
 Marí ke nujwa'atéjena pechu, palá la'akaño pechu ke kaja:
 Unká yurílaño naliyó nupuráka'alo kemaká ke la'akana,
 ke kaja nala'aká nekó najwa'até, palá la'ajeño ke.
 Ñakele pu'ují napechu ke ne'ejnataka napéchuwa nunaku.
 3 E'iyonaja nemá: ‘¿Na penaje we'etaó wa'ajné liyá,
 ñaké unká Tupana a'alá rinakojó weká?
 ¿Na penaje chi wajña'á me'epijí panaku,
 wapechu i'imakáloje rinákuja raú penaje?
 Mapeja wala'aká ñaké, unkale ra'alá rinakojó weká',
 ke nemaká nunaku.
 4 I'itakó a'ajné liyá wakajé,
 pajwa'atéchaka akha'ákakano nakú iká,
 jimaje inoko pajwa'atéchaka.
 Kaphí itujla'átaka pekowáaka pu'uaré wani.
 Ilé ke ila'akale i'itakó a'ajné liyá wakajé aú,
 unká no'olá nunakojó ipuráka'alo
 ipura'akochu nujwa'até, no'okáloje iñathé penaje.
 5 ¿Meke ipechu nakú, iná i'itakó iná a'ajné liyá wakajé?
 Iná amá kewini yajwé,
 riwakajé kaja iná akúwa'ata iná wíla'aru kawakaje,
 palá ri'imakáloje nojló penaje.
 ¿Ke chi ipechu nakú riká?
 Riwakajé kaja a'ano inakuwá a'arumaká pu'uwareni costal
 nakiyá la'akanami,

rijwa'até ito'okóloje pa'ilá e'iyá penaje.

ǂIlé ke ila'aká wakajé chi imá nakú:

‘Wa'ajné liyá we'etaó chuwajá,

ri'imakáloje palá Tupánajlo penaje?

Ñakele chuwajá palani Tupánajlo', ke ipechu rinaku.

6 ǂUnká wani nuwátala piyuke nakaje ila'akare ilé ke!

Nojló marí ke la'akana palani i'itakó a'ajné liyá wakajé:

Riwakajé nuwata a'aká ina'uké ñathé.

Riwakajé kaja nuwata ipura'akó ina'uké chaya,

ajopana wajaka piya mapeja neká.

Re kaja ina'uké nakiyana,

kaphí nawakára'aka najwa'até jápajeño jápaka najló,

e'iyonaja wejápaja ñani na'aká najló najápaka'ala wemí,

raú unká méño'ojo nácho'olo kamu'ují kaje i'imakana chiyá.

Ilé kajena a'ajé ñathé,

nakariwátena wakára'aka piyá neká kaphí wani.

Jácho'ota neká naliyá, najápakaloje najluwa,

nawátaka ke penaje.

Itajata iliyó ina'uké la'akana chapú.

7 A'á kaja a'ajné nakiyana ña'año me'epijí panákujlo,

unkale na'ajné i'imalá.

Imá kaja unká ñakaré i'imaláñojlo,

nakúwa'akoloje ijwa'até iñakaré chu penaje.

A'á kaja a'arumaká nakiyana unká a'arumaká i'imalájeñojlo.

Iyuríniña inakiyana ñathé a'akana.

8 Rejéchami piyuke ina'uké amájika palá ila'akare.

Iná amaka mejáma'atani jácho'oko lapiyami,

ke kaja namájika nakaje ila'akare.

Ilé kaje la'akana aú palá wani ila'ajika.

Raú aphú, inapona nakuwá i'imakare, pala'ajó ijló kiñaja.

Palá ila'ajíkare yukuna jema'ajero méño'ojo i'ijnajika ewá.

Nu'ujnajé kaja ijwa'até.

9-10 Ipura'ajiko ee nujwa'até, no'ojé nunakojó ipuráka'alo.

Eyá kaphí imájika ee nojló, no'okáloje iñathé penaje,

numaje ijló: ‘Maare nuká’, ke.

11 Ñakeja nu'umajika jenakú la'akana nakú.

No'ojé ñó'ope a'ajnejí ijló, desierto chuwá i'imaká wakajé.

No'ojé kaja iñathé, i'imakáloje peyajwéruna wani penaje,

inapona i'imakáloje ijló katejmuni.

Nakaje icha ijí, iná ejátakare iná mená e'iyá,

iphari palá, tawá'aro palá,

arúka'akari palá nojé richa, ke kaja i'imajika palá.

Muthú, ñakeja wani juni jeño'okare chiyá,
ke kaja i'imajika nakaje la'akana palá nakú.

¹² Inakiyana la'ajeño piño rapumí chuwá nakaje
napichátakare júpimi i'imaká.

Nemaje inaku: 'Kurara, jipa nakiyá la'akanami, la'ajeño neká',
ke.

Kurara, nakajya'atákare júpimi i'imaká, ila'ajé piño rapumí
chojé.

Pají, nakajya'atákare júpimi i'imaká, ila'ajé kaja rapumí chojé.
'Nañakaremi, nakajya'atákare júpimi i'imaká apumí chojé
la'ajeño neká',

ke nemájika inaku", ke Tupana kemaká najló.

Watána'akaje jená wakajé yukuna marí

¹³ Marí ke Tupana kemaká watána'akaje i'imaká wakajé nakú:

¹⁴ "Marí ke ila'ajika ee, pu'ují ipechu i'imajika, nupalamane
i'imajíkale.

Nuká a'ajeri iñathé, i'imakáloje ajopana chaje.

Palá ipechu i'imajika ite'eré, a'ajuta Jacob yuríkkare ijlo i'imaká
nakú",

ke Tupana kemaká nanaku.

59 ¹ Tupana we'epiri piyukeja nakaje la'akana.
Ñakele riwe'epí i'imatákana kapichákajo liyá.

Unká kaja me'ejwirú kalé riká, rema'aká piyá ipura'akó
rijwa'até.

² E'iyonaja kalé pu'uwaré ila'akare itari Tupana apu,
ra'aká piyá iñathé, pu'uwaré la'ajeño i'imakale.

Ñakele unká ra'alá rinakojó iká,

unká kaja rema'alá ja'apiyá nakaje ipura'akaro nakú rijwa'até.

Tupana wakára'ajika ina'uké i'imatájeri penaje yukuna marí

61 Unká chiyó Tupana i'irí iphá marí eja'awá nakojé, Tupana
i'imá riyukuna Isaíasjlo i'imaká. Rimá:

¹ "Nujwa'até Tupana Pechu,

wajápakaloje pajwa'atéchaka penaje.

Riwakára'a nuká, nu'umakáloje palani yuku unká we'epílaño

Tupana nakojejlo.

Riwakára'a kaja nuká,

nupala'atákaloje kamu'ují péchurunajlo napechu.

Tupana jácho'otari ina'uké pu'uwaré la'akaná chiyá.

Riwakára'a kaja nuká, nu'umakáloje najló palá Tupana
la'ajíkare neká yukuna.

Riwakára'a kaja nuká, nu'umatákalaje ina'uké chapú nala'ajeño
liyá.

² Riwakajé Tupana, wapechu i'imakare chojé kaphí,
chá'atajeri chapú wanaku péchuruna.

Riwakára'a kaja nuká, nupala'atákalaje piyuke kamu'ují
péchuruna pechu.^e

³ Nula'ajé Sión e i'imakaño nakú palá,
nácho'okoloje chapú kaje chiyá, pu'ují kaje chojé penaje.
Neyájikare apumí chojé, pu'ují napechu i'imajé.

Ujwí napechu i'imajika nakuwá ejomi,
nataneje nojló palá nula'aká neká yale.

Ne'emajé kaja a'awaná kajrú nojé,

Tupana ejátakare i'imaká ke,

ina'uké amákalaje raú nakaje Tupana la'akare palá wani
penaje”,

ke Tupana i'imaká Isaiásjlo riyukuna i'imaká.

Wajé eja'awá, je'echú wa'até, Tupana keño'ótajikare yukuna marí

65 ¹⁷Tupana kemari:

¹⁸ “Ipechu i'imajé pu'ují ñakeja wani nakaje nula'ajíkare
nakú, nukeño'ótajikale piño wajé pajimila Jerusalén.

Keyajúparuna i'imajika ilé pajimila nakú.

¹⁹ Pu'ují nupechu i'imajika ilé pajimila nakú,

ñaké kaja nupechu i'imajika nule'ejena ina'ukena re i'imajíkaño
nakú.

Re kaja unká ina'uké iyálaje,

unká kaja nawíyo'olaje kewini yajwé.

²⁰ Re unká keráko'opana, wajé motho'ojíkaño,

taka'alaje meketánaja i'imajemi.

Unká kaja pheñawilana taka'alaje,

unká chiyó riphá rená chojé najló.

Nataka'ajika ee cien jarechí cha ne'emajika wakajé,

walijímakana joó ne'emajika.

Nataka'akela, unká chiyó nephátala cien jarechí cha,

nuwajákarena ne'emakajla.

²¹⁻²² Pají nala'ajíkare chu ne'emajé,

- unká na ka'alaje riká naliyá.
 Najma'ajé kaja kajmú icha nejátajikare,
 unká apú ka'alaje riká naliyá.
 Júpija nule'ejena ina'ukena i'imajika eja'awá chu riwakajé.
 A'awaná i'imaká ketana júpika,
 ke ne'emajika wajé eja'awá i'imajíkare chu.
 Nakaje nala'ajíkare najluwa yuréjero najló,
 palá napechu i'imakáloje raú penaje.
- 23** Unká najápalaje mapeja riwakajé.
 Unká kaja nayani taka'alaje,
 unká chiyó nephá palá nená chojé,
 ne'emakale nule'ejena ina'ukena yaní, nula'akárena palá.
 Ñaké kaja nayani i'imajika palá.
- 24** Nemájika yámona nojló nakaje nakú,
 nula'akáloje najló penaje, nula'ajé riká,
 natajátaka piyá nujwa'até pura'akano.
- 25** Riwakajé yawi, eja'awá e'iyowaje, oveja i'irí wa'até,
 kele ajñájeño na'ajnewá pawa'áchaka.
 León ajñaje jimichi, jema pirakana ajñaka riká ke kaja.
 Jeí ajñaje te'erí.
 Nule'eje pajimila, yenuri nakú i'imakare e'iyá,
 unká na kalé la'ajeri chapú re”,
 ke Tupana kemaká wajé je'echú, eja'awá wa'até i'imajíkare nakú.^f